

ДИДАКТИЧНА ГРА У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Гра належить до традиційних та визнаних методів навчання і виховання, дошкільників, молодших школярів, підлітків. Цінність цього методу полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвиваюча й виховна функція діють у тісному взаємозв'язку. Гра як метод навчання організовує, розвиває учнів, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість. Як засіб навчання, виховання і розвитку школярів використовуються дидактичні ігри. У будь-якій грі розвивається увага, спостережливість, кмітливість. Сучасна дидактика, звертаючись до ігрових форм навчання на уроках, вбачає в них можливості ефективної взаємодії педагога і учнів, продуктивної форми їх спілкування з властивими їм елементами змагання, непідробної цікавості.

Дидактична гра – це практична групова вправа з вироблення оптимальних рішень, застосування методів і прийомів у штучно створених умовах, що відтворюють реальну обстановку. Під час гри в учня виникає мотив, суть якого полягає в тому, щоб успішно виконати взяту на себе роль.

Процес створення гри містить ряд етапів: вибір теми гри; визначення мети й завдань гри; підготовка і проведення гри (повідомлення учням теми гри, підготовка унаочнень, проведення гри, підбиття підсумків).

Успіх проведення гри залежить від дотримання вимог: ігри мають відповідати навчальній програмі; ігрові завдання мають бути не надто легкими, проте й не дуже складними; відповідність гри віковим особливостям учнів; різноманітність ігор; залучення до ігор учнів усього класу.

У навчальних іграх немає тих, хто програв або виграв, тут виграють усі. Їх можна проводити на будь-якому етапі уроку. Це дасть змогу виявити знання учня і вміння користуватися ними. Якщо після гри вміння й навички учнів не зростають, це означає, що гра не ефективна і результати її впровадження негативні. Тоді треба шукати причини негативних наслідків. Їх може бути дві: перша – якість самої гри низька і не відповідає вимогам; друга – методика проведення гри має серйозні відхилення від належного рівня.

Гра в початковій ланці загальноосвітньої школи є засобом пізнання навколишнього світу і себе в ньому, усвідомлення дітьми мети своєї діяльності, опрідметчування абстрактних понять, розвитку творчої уяви та здібностей, встановлених людських взаємин. Більшість вчителів використовує гру як засіб цілеутворення педагогічної діяльності та інтерпретації її в особистості дії учня. Гра допомагає розвивати творчу уяву та творчі здібності дитини.

Гру можна пропонувати на початку уроку. Такі ігри мають збудити думку учня, допомогти йому зосередитись і виділити основне, найважливіше, спрямовувати увагу на самостійну діяльність. Інколи гра може бути ніби фоном для побудови всього уроку. Коли ж учні стомлені їм доцільно запропонувати рухливу гру. Ігри важливо проводити систематично і цілеспрямовано на кожному уроці,

починаючи з елементарних ігрових ситуацій, поступово ускладнюючи і урізноманітнюючи їх у міру нагромадження в учнів знань, вироблення вмінь і навичок, засвоєння правил гри, розвитку пам'яті, виховання кмітливості, самостійності, наполегливості тощо.

Дидактичні ігри можна використовувати для ознайомлення дітей з новим матеріалом та для його закріплення, для повторення раніше набутих уявлень і таких, для повнішого і глибшого їх осмислення засвоєння, формування умінь та навичок, розвитку основних прийомів мислення, розширення кругозору.

Щоб ігрова діяльність на уроці проходила ефективно і давала бажані результати необхідно нею керувати, забезпечивши виконання таких вимог:

1. Готовність учнів до участі у грі (кожний учень повинен засвоїти правила гри, чітко усвідомити мету її, кінцевий результат, послідовність дій, мати потрібний запас знань для участі у грі).

2. Забезпечення кожного учня необхідним дидактичним матеріалом.

3. Чітка постановка завдань гри. Пояснення гри – зрозуміле, чітке.

4. Складну гру слід проводити поетапно, поки учні не засвоять окремих дій, а далі можна пропонувати всю гру і різні її варіанти.

5. Дії учнів слід контролювати, своєчасно виправляти, спрямовувати, оцінювати.

6. Не можна допустити приниження гідності дитини (образливі порівняння, оцінки за поразку в грі, глузування тощо).

7. Доцільно розсадити учнів (звичайно непомітно для них) так, щоб за кожною партою сидів учень сильніший, а другий – слабший. У такому разі ігри між сусідами по парті проходять ефективніше і постійно контролюються сильнішими. Розподіляти учнів по рядах парт треба так, щоб рівень їхніх знань і розумового розвитку був приблизно однаковим, щоб шанс виграти мав кожен ряд учнів.

8. Гра на уроці не повинна проходити стихійно, вона має бути чітко організованою і цілеспрямованою. Учні мають засвоїти правила гри, крім того, зміст гри, її форма повинні бути доступними для учнів [1].

Надзвичайно важливу роль в ігровій ситуації відіграють правила. Якщо вони заздалегідь не продумані, чітко не сформульовані, то це утруднює пояснення ходу гри, осмислення учнями її змісту викликає втому і байдужість учнів. Правила гри зобов'язують учнів діяти строго по черзі чи колективно відповідати за викликом, уважно слухати відповідь товариша, щоб вчасно виправити його і не повторювати сказаного, дисциплінованими, не заважати іншим, чесно визнавати свої помилки. В процесі проведення уроків з елементами гри реалізуються ідеї співдружності змагання, самоуправління, виховання через колектив, відповідальності кожного за результати своєї праці, а основне – формується мотивація навчальної діяльності й інтерес дітей до навчання. Науковцями, вчителями-практиками вироблені певні вимоги до проведення уроків з елементами гри: адекватність форм проведення занять їх змісту (ігровою є тільки форма заняття); навчальний зміст має бути посилюючим для кожної дитини (містити елементи диференціацій навчання); навчальний зміст має відповідати дидактичній меті уроку; наявність аудіовізуальних засобів навчання; правила гри – прості й чітко сформульовані; підсумок уроку – чіткий і справедливий[2].

Таким чином, використання дидактичних ігор на уроках допомагає формувати в учнів певні навички, розвивати мовленнєві уміння, навчати уміння спілкуватися. Гра є широким полем для колективної діяльності учнів. Проте, ігри повинні відповідати рівню підготовки учнів. Вибір форми гри має бути педагогічно і дидактичний обґрунтований, ігри повинні проводитися методично грамотно. Не можна допустити, щоб гра перетворилася на самоціль і з дидактичної стала грою-розвагою. Варто звернути увагу на те, щоб викликана її ходом захопленість була спрямована на практичне опанування навчального матеріалу.

Література

1. Петрушина Л. Вчимося гратися / Л. Петрушина // Початкова освіта. – 2004. – №24. – С.4-5
2. Роменець В.А. Психологія творчості / В.А. Роменець: Навч. посібник. – 2-ге вид., доп. – К.: Либідь, 2001. – 288с.

УДК 373.1.036-057.874

БУРЧ І.

ТОВКАНЕЦЬ Г.В.

Мукачівський державний університет

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

На сучасному етапі проблема створення умов для розвитку творчої особистості є особливо актуальною. Важливими рисами такої особистості є здатність до творчого сприйняття світу; соціальна активність та ініціативність; вміння висловити свої почуття, думки, дати оцінку побаченому, почутому; здатність до емпатії, розуміння позиції, поглядів іншого; потяг до самовдосконалення та самоосвіти протягом життя та ін. [1].

«Головною тезою системи освіти сьогодні є положення, за яким педагогічний процес ґрунтується на психології розвитку дитини, а точкою відліку в оновленні змісту, форм і методів навчання та виховання є ідея цінності її як творця. Вирішального значення набуває проблема виявлення та забезпечення сприятливих умов для особистісного становлення, творчої самореалізації дитини, формування у неї активно-пізнавального, творчого ставлення до реального світу, уміння успішно орієнтуватися в усьому розмаїтті предметів та явищ, озброєння способами діяльності, стратегіями мислення», – зазначає І. Біла [2, с. 3]. Естетичне виховання дитини, її культурний розвиток є невід'ємною складовою формування гармонійної особистості.

Над розробкою педагогічних проблем, пов'язаних з творчим розвитком особистості працювало чимало видатних вчених: Л. Виготський, Б. Теплов, К. Роджерс, П. Едвардс, а також сучасні дослідники: О. Антонова, Г. Ковальова, О. Музика, Н. Сисосва, Н. Терентьєва, Л.Футлик, В. Роменець.

Хоча ця проблема не є новою, однак і досі залишається багато нерозв'язаних питань, а головне – школа так і не спрямувала вектор на нові пріоритети,